

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอัตราการเกิดของประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งหมายถึงอัตราการเพิ่มของนักเรียนระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะรัฐมุ่งให้การศึกษาระดับนี้แก่กุลบุตรกุลธิดาทุกคนได้เรียนอยู่ในโรงเรียนจนกว่าจะพ้นเกณฑ์บังคับที่แผนการศึกษาแห่งชาติไคระบุไว้ว่า " รัฐพึงขยายการศึกษาบังคับให้สูงขึ้นเป็นระยะตามกำลังทางเศรษฐกิจ เพื่อให้มาตรฐานความรู้เบื้องต้นของพลเมืองสูงขึ้น "

เพื่อสนองวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ กรมการฝึกหัดครูจึงได้จัดตั้งโครงการผลิตครูประถมศึกษาในสถานศึกษาฝึกหัดครู พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔ ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่ง เพื่อผลิตครูระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาชั้นสูงไปสอนในโรงเรียนประถมศึกษาให้ได้ปีละ ๑๐,๐๐๐ คน โดยมุ่งผลิตให้ได้จำนวนนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๑๔ เป็นต้นไป และเร่งผลิตให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ คือไม่ควรช้ากว่าปีการศึกษา ๒๕๑๔ เพื่อให้เหมาะกับ

^๑ คณะครูศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คู่มือเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติราชการ (คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๓.

^๒ หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู, "โครงการผลิตครูประถมศึกษาในสถานศึกษาฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔" คำปราชญ์และคำบรรยายของนายบุญถิ่น อัตถากร พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๒๕๑๔ (พระนคร : ครูสภา ลาดพร้าว, ๒๕๑๕), หน้า ๒๔๘.

จำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ ๒๕๐,๐๐๐ คน

ตามโครงการนี้ สถานศึกษาฝึกหัดครูได้เปิดรับนักศึกษาเข้าศึกษาเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ซึ่งเห็นได้จากสถิตินักศึกษาฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ใน พ.ศ. ๒๕๑๓ มีเพียง ๒๖,๒๑๑ คน ^๓ แต่ในปีการศึกษา ๒๕๑๖ มีจำนวนนักศึกษาฝึกหัดครูภาคปกติถึง ๓๘,๘๕๖ คน และภาคค่ำจำนวน ๕๕,๕๗๕ คน ^๔ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาที่กรมการฝึกหัดครูได้คาดคะเนไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ว่า ^๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ จะเพิ่มขึ้นเป็น ๘,๖๖๓,๐๐๐ คน คือ ประมาณร้อยละ ๕๓ ของเด็กอายุระหว่าง ๕ - ๑๔ ปี (ถืออัตราพลเมืองเพิ่มปีละ ประมาณ ๓.๓%) ซึ่งจากสถิตินักเรียนประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในปี ๒๕๑๖ นี้มีจำนวนถึง ๕,๖๕๗,๒๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๐๓ ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

จำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ นับเป็นภาระรับผิดชอบที่สำคัญของกรมการฝึกหัดครูที่จะต้องเตรียมบุคคล เพื่อออกไปเป็นครูของ

^๓ กรมการฝึกหัดครู, กระทรวงศึกษาธิการ, "จำนวนนักเรียนฝึกหัดครู ในสถานศึกษาสังกัดกอง โรงเรียนฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๓ (สำรวจ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๓) " ผลงานครบรอบ ๑๖ ปี ของกรมการฝึกหัดครูตั้งแต่ตั้งกรม - ๒๕ กันยายน ๒๕๑๓ (พระนคร : ครูสภา, ๒๕๑๔), หน้า ๘๘.

^๔ กรมการฝึกหัดครู, สถิติการสำรวจของกองแผนงานเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๖, กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ.

^๕ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, คำปราศรัยและคำบรรยายของ นายบุญถิ่น อัตถากร พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๒๕๑๔ หน้าเดียวกัน

^๖ รุ่ง แก้วแดง, "การประถมศึกษาามองจากตัวเลข" ศูนย์ศึกษา, (มกราคม - กันยายน ๒๕๑๕ ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑), หน้า ๓๖.

นักเรียนเหล่านี้ เหตุที่ต้องเตรียมเพราะการศึกษาจะมีคุณภาพดี และบังเกิดผลตาม
 แนวทางที่วางไว้ ก็ต้องอาศัย " ครู " เป็นกำลังสำคัญ ช่วยอบรมบ่มนิสัยให้ความรู้
 และเตรียมกลุ่บุตรกุลธิดา ซึ่งจะเติบโตใหญ่ไปเป็นพลเมืองดี เป็นกำลังทางเศรษฐกิจ
 ของบ้านเมือง ด้วยเหตุนี้จึงต้องเตรียมและสร้างครูที่มีคุณภาพสูง คือมีความรู้ ความ
 สามารถ มีคุณลักษณะ และจิตใจสูง มีความเสียสละ และเหมาะสมที่จะช่วยอบรมแนะ
 แนวทางให้บุตรหลานได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง เป็นพลเมืองดีดังที่ประเทศต้องการได้^๓
 และเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามความมุ่งหมาย แผนการศึกษาแห่งชาติจึงได้
 ระบุไว้ว่า^๔ " รัฐพึงเป็นผู้จัดการด้านการฝึกหัดครู และสนับสนุนการฝึกหัดครูเป็น
 พิเศษ เพื่อให้สถานศึกษาต่าง ๆ มีครูผู้ทรงคุณวุฒิสามารถให้การศึกษาดูสมบูรณสม
 ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ "

เพื่อฝึกอบรมบุคคลให้มีความรู้ สามารถทำการสอนในโรงเรียนระดับประถม
 ศึกษาได้ดี การฝึกหัดครูจึงได้ตั้งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการ-
 ศึกษาให้สนองความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ กล่าวคือมุ่งเตรียมผู้สำเร็จ
 ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น มีกำหนดเวลาเรียน ๒ ปี เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ด้าน
 วิชาสามัญ และวิชาการเป็นอย่างดี สามารถนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในการปฏิบัติ
 งานตามหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ให้เหมาะสมแก่สภาพสังคม
 สามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการเรียน การสอน รวมทั้งปลูก
 ฝังนิสัยชอบค้นคว้าหาความรู้ มีความคิดริเริ่ม และเป็นผู้รู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุ
 ผล มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ และเป็นผู้ตระหนักในจริยธรรม ศีลธรรม และ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๓ บุญถิ่น อัตถากร, ดร.รัตนา ตันบุบเต็ก, การเตรียมครู (พระนคร :
 คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๓), หน้า ๓.

^๔ คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เรื่องเดิม, หน้า ๕.

วัฒนธรรมของชาติควย

ภาระหน้าที่ของสถานศึกษาฝึกหัดครูจึงนับว่ามีขอบเขตกว้างขวางมาก เพราะนอกจากจะเตรียมบุคคลในดานวิชาการแล้ว ยังต้องเตรียมบุคคลเพื่อนำความรู้ไปใช้ได้อย่างเหมาะสม และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมควย เช่นเดียวกับที่ Maurice P. Hunt และ Lawrence E. Metcalf ๑๐ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนว่า " สามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจค่านิยมของตน และของสังคมได้ โดยการฝึกหัดแก้ปัญหาเกี่ยวกับข้อขัดแย้งทางค่านิยมในชั้นเรียน หน้าที่ของโรงเรียนมิได้มีแต่การจัดการศึกษา ให้ความรู้ทางดานวิชาการเท่านั้น แต่ยังคงรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตสำหรับเยาวชนอีกควย "

ในการเตรียมบุคคลเพื่อเป็นครู นักการศึกษามีความเห็นว่า การเตรียมครูนั้น สถานศึกษาฝึกหัดครูจะต้องให้การศึกษาระดับพื้นฐานแก่ครูทั้งในฐานะที่เป็นบุคคล ผู้ประกอบอาชีพ ผู้นำชุมชน และเป็นตัวแทนในการส่งเสริมความเปลี่ยนแปลงของสังคม ๑๑

๑๐ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๐๔ (พระนคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๐๔), หน้า ๑

๑๑ Maurice P. Hunt and Lawrence E. Metcalf, Teaching High School Social Studies. (New York : Harper & Brothers Publishers, 1955), p. 89.

๑๒ Asian Institute for Teacher Educators, New Horizons in Asian Education in the Seventies. (Quezon City : University of The Philippines, 1971), p. 36.

ความสำคัญของสถาบันฝึกหัดครูนี้ Donald P. Cottrell ^{๑๒} กล่าวว่า
 " สถาบันฝึกหัดครู เป็นสถาบันที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นแหล่งผลิตครู ซึ่งเปรียบ
 เสมือนกุญแจของกระบวนการจัดการศึกษาทั้งหมดของชาติ ถ้าครูดีก็จะมีผลสะท้อนไป
 ถึงการศึกษาที่ดีของเยาวชน ถ้าครูขาดสมรรถภาพก็มีผลให้เยาวชนไม่มีสมรรถภาพไป
 ควบ "

ประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะพัฒนา ครูจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนา
 ประเทศ ดังนั้นการให้การศึกษแก่ครู จึงไม่เพียงแต่เพื่อให้เป็นครูในห้องเรียนเท่า
 นั้น แต่ต้องออกไปเป็นผู้นำชุมชนด้วย เขาจะต้องออกไปเป็นนักการศึกษาคนหนึ่งใน
 จำนวนไม่กี่คนที่มีอยู่ในชุมชน ดังนั้นครูจึงต้องมีส่วนในการ เป็นผู้แนะแนว เป็นปราชญ์
 และเป็นมิตรกับชาวบ้าน ครูจะต้องทราบถึงการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และ
 ความต้องการของชาวบ้าน ครูจะต้องทำตัวให้เป็นที่ยอมรับ และเป็นแบบอย่างแก่บุคคล
 ในท้องถิ่น โดยผ่านนักเรียน เพราะนักเรียนจะเป็นสื่อกลางนำบ้านและโรงเรียนให้
 เข้ามามีอิทธิพลต่อกัน ไม่ว่าจะ เป็นทัศนคติ พฤติกรรม หรือการ เรียนรู้ที่ได้รับและใน
 ฐานะที่เป็นสมาชิกในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ ครูจะต้องมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน
 ด้วยซึ่งอาจต้องเริ่มกิจกรรมภายในโรงเรียนก่อน เพื่อให้มีอิทธิพลทางอ้อมและทาง
 ตรงต่อบิดามารดาของนักเรียน ต่อจากนั้นจึงขยายขอบเขตในการมีส่วนพัฒนาสังคมให้
 มากยิ่งขึ้น และจากแนวความคิดที่ว่าการศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง จึงจำเป็นที่
 ภาครัฐควรได้รับการ เตรียมให้มีบทบาทในกิจกรรมที่เสริมสร้างชาติ ไม่ว่าจะ เป็นในค่าน
 ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็น
 พลเมืองดี การรู้จักสงวนรักษา และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์
 อย่างฉลาด เพื่อเสริมสร้างผลิตผลที่ดีของชาติ ^{๑๓}

^{๑๒} Donald P. Cottrell, (editor), Teacher Education
for a Free People (New York : The American Association of
 Colleges for Teacher Education, 1959), p.12.

^{๑๓} Asian Institute for Teacher Educators, op-cit.

๓.

๑๓) Shirley H. Engle ว่า " The goal of the Social Studies lies not in information but in the character of people. The goal is the good citizen. "

๑๔) [สำหรับหลักสูตรสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๐๔ นอกจากมุ่งหมายใหญ่เรียนใคร่ได้รับความรู้ ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ฝึกฝนความเป็นพลเมืองดีแล้ว หลักสูตรยังมุ่งหวังให้นักเรียนมีความรู กว้างขวาง ลึกซึ้งยิ่งขึ้นจนสามารถสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น และตอนปลายได้เป็นอย่างดีด้วย]

การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝน โดยการลงมือกระทำอย่างจริงจัง และเพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานแต่แรกเริ่ม พร้อมทั้งมีทักษะ และประสบการณ์ตรงในการทำงาน การเรียนรู้จึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน ครูผู้สอนต้องรู้จักจัดประสบการณ์นอกห้องเรียนเพื่อให้เป็นประโยชน์ และเหมาะสมกับวัยของนักเรียนด้วย โดยเฉพาะนักเรียนฝึกหัดครูซึ่งยังอยู่ในวัยรุ่น อิทธิพลของประสบการณ์อาจทำให้เขาผันแปรไปในทางที่ดีหรือทางเลวก็ได้ ทั้งนี้เพราะวัยรุ่นมีแนวโน้มของการที่จะร่วมมือกันเป็นกลุ่ม และมักตั้งกลุ่มขึ้นมา

๑๓) Shirley H. Engle, " Decision Making : The Heart of Social Studies Instruction," Crucial Issues in the Teaching of Social Studies (New Jersey : Prentice-Hall, Inc, 1964), pp.29-30.

๑๔) กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดิม, หน้า ๒๐.

เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะ เป็นในทางดีหรือทางเลวก็ได้ ดังนั้นถ้าจะมีวิธีการใดที่จะสอนให้นักเรียนรู้จักการอยู่ร่วมกัน และมีการทำงานเป็นหมู่คณะให้เกิดผลดี ก็จะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตอย่างยิ่ง การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างเดี๋ยวย่อมไม่พอ จึงควรมีสิ่งช่วยเสริมสร้างการเรียนการสอนนั้น ๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น กิจกรรมที่จะช่วยเสริมสร้างการเรียนการสอนนั้น มีทั้งกิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมนอกชั้นเรียน กิจกรรมดังกล่าวจะช่วยส่งเสริม ฝึกฝน และเพิ่มเติมประสบการณ์ใหญ่เรียนมีความรู้ และทักษะที่เหมาะสมกับความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ และให้คำปรึกษาในการรวมกิจกรรมต่าง ๆ

พัชรา จันทระเสริฐ กล่าวว่ " การให้การศึกษแก่เด็กนั้น เพื่อต้องการให้เด็กพัฒนาตนเองทุกด้าน ทางโรงเรียนควรคำนึงถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนด้วย เพราะเนื้อหาวิชาการทุกแขนงต่างก็มีความสำคัญยิ่ง แต่จะให้ผลสมเจตนารมณ์ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ก็ต้องอาศัยกิจกรรมนอกหลักสูตรมาประกอบด้วย " ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ นายบุญถิ่น อัตถากร ที่ว่า " การอบรม

Harl R. Douglass, (editor), The High School Curriculum (New York : The Ronald Press Company, 1964), p. 56.

กองโรงเรียนรัฐบาล, กรมวิสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, ปัญหาและการอภิปรายข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของกรม เกี่ยวกับการประชุมกลุ่มอภิปราย ๒ กลุ่ม เนื่องในการประชุมสัมมนาอาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ สังกัดกองโรงเรียนรัฐบาล (ณ ห้องประชุมคุรุสภา ๒๖ - ๒๗ สิงหาคม ๒๕๐๓), หน้า ๗. (อัครสำเนา).

พัชรา จันทระเสริฐ " วิธีแนะนำเด็กให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ " วารสารแนะแนว, ๑๑ : ๔๗ - ๕๗ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๑๒, หน้า ๕๑-๕๓.

หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู, กระทรวงศึกษาธิการ คำปราศรัยและคำบรรยายของ นายบุญถิ่น อัตถากร พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๒๕๑๔ (พระนคร : คุรุสภา ลาดพร้าว ๒๕๑๕), หน้า ๒๒๔

และการศึกษาจะได้ผลสมบูรณ์ก็อยู่ที่ว่าเราจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือนอกหลักสูตรใด
ก็เพียงไร "

ดังนั้นกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาภายในสถานศึกษาฝึกหัดครูจึงเป็น
สิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะสนองความ
ต้องการ ความสนใจ เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ตลอดจนประสบการณ์เพื่อการดำรงชีวิตของ
นักเรียนในวันข้างหน้าด้วยความสำคัญดังกล่าว จึงมีผู้รวมกิจกรรมเสริมหลักสูตร เขาไว้
กับกิจกรรมในชั้นเรียน แต่เรียกกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า " กิจกรรมนอกห้องเรียน " ^{๒๓}
เพื่อให้แตกต่างจากกิจกรรมในห้องเรียนตามปกติ

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาจะเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่
นั้น ครูสังคมศึกษาต้องรู้จักเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม และได้รับความร่วมมือจากบุคคล
หลายฝ่าย ดังที่ Gial M. Inlow ^{๒๔} ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบของครูสังคมศึกษา
และบุคคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียนไว้ว่า

" ครูสังคมศึกษานั้นนอกจากจะมีความรับผิดชอบในด้านเนื้อหาวิชาการ การ
แนะแนวและการบริหารแล้ว ครูยังต้องมีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ครูสังคม
ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจึงต้องมีความรู้ในด้านวิชาการ การบริหาร และมีความเข้าใจ
ใจในพัฒนาการของวัยรุ่นเป็นอย่างดี ทั้งยังมีความสามารถด้านการเป็นผู้นำในการจัด
กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จัดขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดกิจ
กรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษามีใช้แต่จะอาศัยความสามารถของครูเท่านั้น จะต้องอาศัย

^{๒๓} V.E. Anderson, P.R. Grim and W.T. Gruhn, Principles and Practices of Secondary Education, (New York : The Ronald Press Company, 1951), pp. 212.

^{๒๔} Gial M. Inlow, Maturity in High School Teaching (New Jersey : Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs, 1963), pp.35-36 .

ความรับผิดชอบจากทางโรงเรียน ความรับผิดชอบของนักเรียน ตลอดจนความเป็นผู้นำ
 ของนักเรียนเช่นกัน อาจารย์หรือครูสังคมศึกษา ผู้เป็นที่ปรึกษาชุมนุมกิจกรรมเสริม
 หลักสูตรควรมีความรับผิดชอบที่จะส่งเสริมให้โรงเรียนเกิดความสนใจ และมีความร่วมมือ
 จัดกิจกรรมทั้งในกลุ่ม และกับกลุ่มอื่น ๆ มากขึ้น การสร้างความสัมพันธ์ในกิจกรรม
 เสริมหลักสูตรควร เป็นความร่วมมือของทุกฝ่าย การดำเนินงานด้านกิจกรรมจะไม่ประสบ
 ผลดีเท่าที่ควร หากครู เป็นผู้ดำเนินงานเพียงฝ่ายเดียว ผู้เรียนหรือตัวนักเรียนยอมไม่
 เกิดความคิดอิสระพอที่จะจัดกิจกรรมภายใต้การควบคุมของครูทั้งหมดได้ ผู้เรียนต้องการ
 คำแนะนำ คำปรึกษา และเป็นกำลังใจโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการดำเนิน
 กิจกรรมเองมากขึ้น "

Blount และ Klausmeier ^{๒๕} กล่าวว่า ... " ... เนื่องจาก
 กิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผลคุ้มค่า การเรียนรู้จึง เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่ควรแสวงหา
 สิ่งเหล่านี้ และครูต้องยอมรับความรับผิดชอบของตนอย่างเต็มที่ในฐานะผู้นำทางการ
 เรียนรู้ และ เป็นผู้ให้คำปรึกษา และแนะแนว โดยยึดหลักการที่ให้การสนับสนุนและควบคุม
 การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ต้องไม่สิ้นเปลืองและจัดขึ้นใน
 ชั่วโมงของโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักนำตนเองและควบคุม
 กลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้ดีขึ้นด้วย "

และเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของการเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา
 ในประการที่มุ่งใหญ่เรียน " เป็นผู้มีความสามารถในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่ตั้ง
 โรงเรียนให้เป็นประโยชน์แก่การเรียน การสอนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ " ^{๒๖}

^{๒๕} Nathan S. Blount and Herbert J. Klausmeier, Teaching
in the Secondary Schools, (New York : Harper & Row, Publisher,
 1968), p. 548.

^{๒๖} กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดิม, หน้า ๑.

บทบาทสำคัญของครูสอนสังคมศึกษาอีกประการหนึ่งก็คือ ปรับปรุงบทเรียนวิชาสังคมศึกษาของคนให้เหมาะสม และพยายามนำทรัพยากรในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมมาใช้ ในการ เพิ่มคุณค่า โครงการ การ เรียนการสอนให้มากขึ้น ซึ่งแหล่งทรัพยากรดังกล่าวจะมี อยู่ในชุมชนและชนบทเกือบทุกแห่ง และเป็นสิ่งที่หาได้ง่าย สะดวกสำหรับสถานศึกษา ฝึกหัดครู เกือบทุกแห่ง เพราะถ้าจะหวังให้นัก เรียนครูซึ่งจะไปสอนในระดับประถมศึกษา รู้จักใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากร ครูเหล่านั้นจะต้องมีประสบการณ์ในการ "ใช้" ตั้งแต่สมัยที่ยัง เป็นนักเรียน และครูที่คล่องแคล่วว่องไว ผู้ซึ่งมีประสบการณ์ในการใช้ แหล่งทรัพยากรในขณะที่ยัง เป็นนักเรียนฝึกหัดครู เมื่อมีเสรีภาพในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นประโยชน์ ในด้านการศึกษา จะกลายเป็นครูที่รู้จักใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ในการ เสริมงานที่จะทำร่วมกับเด็กให้มีความหมาย และมีคุณค่ายิ่งขึ้น ถ้าครูสามารถทำได้เช่นนั้น ครูจะได้รับความร่วมมือ และสนับสนุนจากประชาชนทั่วไป ^{๒๑๖)}

หากกล่าวถึงกิจกรรมเสริมหลักสูตรในคานของคุณค่า โปรแกรมกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะเป็นสิ่งช่วยนักเรียนในการพัฒนาบุคลิกภาพ ให้มีความรอบรู้ ได้ทำงานในสิ่งที่ตนสนใจ และสามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่งานด้านอาชีพมากกว่า โปรแกรมการเรียนในห้องเรียนตามปกติ ยิ่งกว่านั้นครูยังได้รวมแผนการเรียน และกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ไว้กับกิจกรรมเสริมหลักสูตรบางชนิดด้วย จึงทำให้การเรียนเต็มไปด้วยความหมายยิ่งกว่ากิจกรรมในชั้นเรียนตามปกติ ^{๒๑๗)} เช่นเดียวกับที่

^{๒๑๖)} หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู " การฝึกหัดครูและชุมชน " เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๑๐๖ กรมการฝึกหัดครู ๒๕๑๓, หน้า ๑๘.

^{๒๑๗)} Nathan S. Blount and Herbert J. Klausmeier, op.cit.

๒๘ John R. Shannon กล่าวไว้ว่า " Extracurricular activities can be defended adequately on the same traditional grounds as curricular ones... . But when education is conceived as personality development, school activities find their best support, for they, more than formal classes, are conducive to leading pupils out in ways which make their personality attractive ! "

ปัจจุบันการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นที่ยอมรับของนักการศึกษาและเพิ่มความสำคัญมากขึ้น ดังที่ นายบุญถิ่น อัตถากร ในสมัยที่ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการฝึกหัดครูกล่าวไว้ว่า " การเรียนหนังสือและเลขมีความสำคัญยิ่ง แต่จะได้ผลสมเจตนาหรือไม่ และนำไปใช้ในชีวิตได้ก็ขึ้นอยู่กับวิธีสอนที่ถูกต้อง ใสสะอาด คล่องกับชีวิตประจำวัน และต้องอาศัยกิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ ประกอบ ดังที่สถานศึกษาของเราพยายามดำเนินการอยู่ขณะนี้ " และในการประชุมครูผู้สอนสังคมศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูระดับประถมศึกษาของกลุ่มประเทศในเอเชีย ที่องค์การ UNESCO จัดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้แทนจากประเทศไทยได้แถลงการณ์ถึงสภาพการสอนสังคมศึกษาในไทย ตอนหนึ่งได้กล่าว

๒๘

John R. Shannon, " School Activities and Personality Development," School Activities, X (May, 1949), p. 275.

๓๐

หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู " ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับเศรษฐกิจการศึกษา " เล่มเดียวกัน, หน้า ๕๙.

ถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาว่า ^{๓๑} " กิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาที่นิยมจัดกันมากในประเทศไทย ได้แก่ การจัดให้มีชุมนุมวัฒนธรรมไทย ชุมนุมยุวพุทธ และการศึกษานอกสถานที่ " การประชุมครั้งนี้ยังทำให้เห็นว่าประเทศต่างๆ ได้มีความสนใจในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกันในชนิดของกิจกรรมตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ เช่น ประเทศพม่า นิยมจัดชุมนุมประวัติศาสตร์ ชุมนุมภูมิศาสตร์ ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ประเทศอินเดียมักมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การแห่แห่น หุ่นกระบอก ร้องเพลงพื้นเมือง กิจกรรมบริการสังคม จัดงานวันฉลองแห่งชาติ และนานาชาติ ละคร ทัศนศึกษาสถานที่ที่น่าสนใจ ประเทศอิหร่านมีการจัดนิทรรศการ จัดการแสดงเพื่อเก็บเงินการกุศล สมาคมสหกรณ์ ชุมนุมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมปาสถูคา ชุมนุมหนังสือพิมพ์ ชุมนุมห้องสมุด ชุมนุมละคร ^{๓๒} เป็นต้น

แม้ว่าโดยทั่วไป การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาจะเป็นที่ยอมรับของนักการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษามากขึ้นก็ตาม ยังไม่มีผู้ใดได้ทำการศึกษาวางภายในสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ ได้มีความมุ่งหมาย การจัด และการดำเนินงาน ตลอดจนประสบกับปัญหาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษามากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยซึ่งมีความสนใจในการเตรียมครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษามาเป็นเวลานาน จึงเห็นว่าสมควรที่จะได้มีการศึกษาถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาขึ้น จากเหตุผลดังกล่าว ในการทำวิจัยเรื่อง " กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาของ

^{๓๑} Edward A. Pires, The Teaching of the Social Studies in Primary Teacher Training in Asia, (Bangkok : UNESCO Regional Office for Education in Asia, 1970), p. 91.

^{๓๒} Ibid.

วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร " จึงมีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาประเภทของกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา วิธีการจัด และการดำเนินงาน การเข้าร่วมกิจกรรม ของนักศึกษา ปัญหาในการจัด ตลอดจนแนวคิดเห็น ข้อเสนอแนะของอาจารย์และนัก- ศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาของวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัย ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง หรือเสนอแนะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาในวิทยาลัยครูให้เกิดผลดี มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ เพื่อ เป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาแก่วิทยาลัยครูอื่น ๆ ในส่วนภูมิภาคต่อไป ซึ่งหากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาในสถาบันฝึกหัด ครูมีประสิทธิภาพดี นอกจากจะมีผลดีต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยโดยของนักเรียนครูแล้ว ยังมีผลดีคือเขาวชนซึ่งจะ เป็นศิษย์ของนักเรียนครู เหล่า นี้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ในหัวข้อต่อไปนี้

๑. ประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
๒. วิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของอาจารย์
๓. การเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา
๔. ประโยชน์ที่อาจารย์และนักศึกษาคิดว่าจะได้รับจากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
๕. ปัญหา และอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
๖. ข้อเสนอแนะของอาจารย์ และนักศึกษา ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาให้ดีขึ้น

การดำเนินการวิจัย

๑. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ๒ ชุด สำหรับถามนักศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษา แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบ เติมคำ แบบกำหนดให้เลือกตอบ แบบ มาตราส่วนประเมินค่า และแบบให้ตอบโดยอิสระ แบบสอบถามชุดแรกเป็นแบบสอบถาม สำหรับอาจารย์สังคมศึกษาในวิทยาลัยครูที่เป็นตัวอย่างประชากร สอบถามเกี่ยวกับ เรื่องราวส่วนตัว การจัดกิจกรรม ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเสริม หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชุดที่สองเป็นแบบสอบถามสำหรับนักศึกษาในวิทยาลัยครู ๗ แห่ง แบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องราวส่วนตัวของนักศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรม ข้อ คิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษา

๒. จัดส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์สังคมศึกษา ในวิทยาลัยครู ๗ แห่ง
ได้แก่

๑.	วิทยาลัยครูจันทระเกษม	๑๐	คน
๒.	วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	๒๕	คน
๓.	วิทยาลัยครูสวนสุนันทา	๑๔	คน
๔.	วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ	๑๔	คน
๕.	วิทยาลัยครูพระนคร	๑๐	คน
๖.	วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัย	๑๕	คน
๗.	วิทยาลัยครูธนบุรี	๘	คน
	รวม	๘๖	คน

และส่งแบบสอบถามนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษานี้ปีที่ ๑ และ ๒ ของวิทยาลัยครูแต่ละแห่งดังกล่าว แห่งละ ๑๒๐ ชุด รวมทั้งหมด ๘๔๐ ชุด

000312

๓. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล เสนอค่าคำตอบเป็นอัตราร้อยละของจำนวนผู้ตอบทั้งหมด และเสนอค่าเฉลี่ยของการร่วมกิจกรรม ส่วนการเสนอค่าและการอภิปรายผลจะนำเสนอในรูปตาราง

คุณค่าของการวิจัย

๑. การวิจัยนี้จะทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษา ข้อคิดเห็น ปัญหา ตลอดจนข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษา ทั้งของอาจารย์และนักศึกษาในวิทยาลัยครูที่เป็นตัวอย่างประชากร
๒. ช่วยให้ทั้งอาจารย์และนักศึกษาในวิทยาลัยครูที่เป็นตัวอย่างประชากรทั้ง ๓ แห่ง เกิดความเข้าใจ มองเห็นปัญหาซึ่งกันและกัน อันจะเป็นผลต่อการร่วมมือกันจัดดำเนินงานด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์มากขึ้น
๓. สถาบันฝึกหัดครูอื่น ๆ อาจจะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และจัดอบรมครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่อไป
๔. ผลของการวิจัยนี้จะ เป็นแนวทางให้ผู้สนใจอื่น ๆ ทำการวิจัยในทำนองเดียวกันนี้ในระดับอื่นต่อไป หรือในระดับเดียวกันให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ความจำกัดของการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้อาจคลาดเคลื่อนบ้าง เนื่องจากการรวบรวมข้อเท็จจริงด้วยการใช้แบบสอบถามนั้น เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของประชากรกลุ่มหนึ่ง
๒. ผู้ตอบแบบสอบถามอาจไม่ตอบตรงกับความจริง เพราะเกรงว่าคำตอบจะมีผลกระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงของวิทยาลัยของตน อันจะทำให้ผลการประเมินค่าผิดพลาดไปจากความจริง

คำจำกัดความในการวิจัย

กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเหนือจากเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาที่สอนในชั้นเรียน เพื่อมุ่งส่งเสริมให้เด็กนักเรียนได้รับความรู้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ฝึกฝนทักษะ เพิ่มเติมประสบการณ์ตลอดจนได้มีโอกาสทำงานด้วยตนเองมากขึ้น ให้มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และเพื่อให้เป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา คือ นักเรียนที่สำเร็จประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และ เขามาศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา มีกำหนดเวลาเรียน ๒ ปี และในสถาบันฝึกหัดครู เรียกนักเรียนเหล่านี้ว่า นักศึกษา

วิทยาลัยครู คือ สถานที่ใช้สำหรับจัดสอนนักศึกษาฝึกหัดครู ๒ ระดับ คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย